

**ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ Η ΕΛΛΑΔΑ
ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ: ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2024**

*Μ. Δ. Χρυσομάλλης, Ομότιμος Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΔΠΘ
Κ. Ραφτοπούλου, ΔΝ, Εκπαιδευτικός*

Προλογικό σημείωμα

Στις σελίδες που ακολουθούν προσεγγίζουμε την παρουσία της Ελλάδας ενώπιον των δικαστικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹ κατά το έτος 2024. Πρόκειται για μία καταγραφή, που γίνεται εκ μέρους μας ετησίως από το 2004, των αποφάσεων των ενωσιακών Δικαστηρίων με ελληνικό ενδιαφέρον, ταξινομημένων κατά θεματική ενότητα και όχι κατά την ημερομηνία έκδοσης ή το είδος διαδικασίας ή προσφυγής.

Τέτοιες θεωρούμε, κυρίως, τις αποφάσεις επί προσφυγών για παράβαση που ασκήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, τις αποφάσεις επί προσφυγών ακυρώσεως, κατά παραλείψεων και αποζημιώσεως που ασκήθηκαν από την ελληνική Κυβέρνηση ή από Έλληνες (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) κατά των ενωσιακών θεσμικών οργάνων, τις προδικαστικές παραπομπές στο ΔΕΕ εκ μέρους ελληνικών δικαστηρίων, και, ενδεχομένως, τις παραπομπές στο Δικαστήριο εκ μέρους δικαστηρίων άλλων Κρατών-μελών, στις οποίες εμπλέκεται Έλληνας ως διάδικος στην κύρια δίκη.

Τέλος, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) επί αναιρέσεων κατά των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου (ΓΔΕΕ). Παρακάτω καταγράφονται μόνο οι οριστικές αποφάσεις του ΔΕΕ ή του ΓΔΕΕ και όχι οι εισαχθείσες υποθέσεις κατά την περίοδο αναφοράς ή οι υποθέσεις επί των οποίων δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση αλλά βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο (π.χ. έχουν δημοσιευθεί οι προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα).

Η αναφορά περιορίζεται στον τίτλο της απόφασης (δικαστήριο, αριθμός απόφασης, διάδικοι, ημερομηνία εκδόσεως), στη συνοπτική περίληψη καθώς και στο διατακτικό της ενώ δεν περιλαμβάνει άλλα μέρη και, κυρίως, το σκεπτικό της απόφασης. Οι ενδιαφερόμενοι, πάντως, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη διαδικτυακή πύλη του ΔΕΕ (<http://curia.eu.int>) για να αντλήσουν το σύνολο των στοιχείων μίας απόφασης, που τους ενδιαφέρει.

Πριν αναφερθούμε στην παρουσία της Ελλάδας ενώπιον των Δικαστηρίων της ΕΕ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τον Απρίλιο του 2024 ολοκληρώθηκε η μερική μεταβίβαση της αρμοδιότητας έκδοσης προδικαστικών αποφάσεων από το Δικαστήριο στο Γενικό Δικαστήριο με την έκδοση του Κανονισμού 2024/2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του πρωτοκόλλου αριθ. 3 περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης².

Έτσι, ενεργοποιήθηκε η σχετική δυνατότητα, η οποία προβλεπόταν ήδη στη Συνθήκη της Νίκαιας από το 2003, με σκοπό να ελαφρυνθεί ο φόρτος εργασίας του Δικαστηρίου, να επιταχύνθει την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων και να δοθεί στο Δικαστήριο η δυνατότητα να αφιερώσει περισσότερο χρόνο και πόρους στην

¹ Κατά το άρθρο 19 ΣΕΕ το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελείται από το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο

² Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, L 12.8.2024,

εξέταση των πλέον περίπλοκων και ευαίσθητων αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως.

Η μεταβίβαση είναι μερική και αφορά την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων σε έξι (6) συγκεκριμένους τομείς, που είναι: το κοινό σύστημα ΦΠΑ, τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, τον τελωνειακό κώδικα, τη δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων, την αποζημίωση των επιβατών και την παροχή βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης ή καθυστέρησης ή ματαίωσης υπηρεσιών μεταφοράς και το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου.

Το Δικαστήριο, πάντως διατηρεί την αρμοδιότητα να αποφαινεται επί των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως οι οποίες, αν και υπάγονται στους παραπάνω έξι τομείς, αφορούν επίσης και άλλους τομείς. Επίσης, θα εξακολουθήσει να είναι αρμόδιο για τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως οι οποίες, μολονότι εμπίπτουν σε έναν ή περισσότερους από τους συγκεκριμένους τομείς, εγείρουν ανεξάρτητα ζητήματα ερμηνείας του πρωτογενούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του δημόσιου διεθνούς δικαίου ή των γενικών αρχών του ενωσιακού δικαίου.

Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο θα μπορεί επίσης να παραπέμψει στο Δικαστήριο υπόθεση που εμπίπτει στην αρμοδιότητά του, αλλά συνεπάγεται την έκδοση αποφάσεως επί αρχής η οποία ενδέχεται να θίξει την ενότητα ή τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης. Τέλος, για λόγους ασφάλειας δικαίου και ταχύτητας, κάθε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως θα εισάγεται ενώπιον του Δικαστηρίου, το οποίο θα διαπιστώνει, σύμφωνα με τα λεπτομερώς προβλεπόμενα στον Κανονισμό Διαδικασίας του, αν η αίτηση εμπίπτει αποκλειστικώς σε έναν ή περισσότερους από τους συγκεκριμένους τομείς και, κατά συνέπεια, αν πρέπει να διαβιβαστεί στο Γενικό Δικαστήριο. Η νέα ρύθμιση αφορά προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν μετά την 1η Οκτωβρίου 2024.

Με το δεύτερο σκέλος της μεταρρύθμισης επέρχονται ως προς δύο σημεία εξελίξεις προβλεπόμενες από τον Κανονισμό για την τροποποίηση του Οργανισμού, οι οποίες αφορούν όλες τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, ανεξαρτήτως του τομέα στον οποίο αυτές εμπίπτουν και της τυχόν μεταβίβασής τους στο ΓΔΕΕ.

Πρώτον, όπως ισχύει ήδη για όλα τα Κράτη-μέλη και την Επιτροπή, όλες οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως θα κοινοποιούνται πλέον και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, προκειμένου τα εν λόγω θεσμικά όργανα να μπορούν να αξιολογήσουν αν έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ζητήματα που εγείρονται από τις αιτήσεις αυτές και να αποφασίσουν, στη συνέχεια, αν επιθυμούν να ασκήσουν το δικαίωμά τους να καταθέσουν υπομνήματα ή γραπτές παρατηρήσεις.

Δεύτερον, για την ενίσχυση της διαφάνειας και του ανοικτού χαρακτήρα της προδικαστικής διαδικασίας και για να καταστεί δυνατή η ευχερέστερη κατανόηση των αποφάσεων που εκδίδουν το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο, προβλέπεται ότι, όσον αφορά το σύνολο των προδικαστικών υποθέσεων, τα υπομνήματα ή οι γραπτές παρατηρήσεις που καταθέτουν οι κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού ενδιαφερόμενοι θα δημοσιεύονται στον διαδικτυακό τόπο του ΔΕΕ εντός εύλογου χρονικού διαστήματος μετά την περάτωση της υπόθεσης, εκτός εάν ένας ενδιαφερόμενος εναντιώνεται στη δημοσίευση των δικών του δικογράφων.

Από τη μελέτη των ελληνικού ενδιαφέροντος αποφάσεων των Δικαστηρίων της ΕΕ θα πρέπει να σημειώσουμε τα εξής:

1. Κατά την περίοδο αναφοράς (2024) καταγράφηκαν μόνο έξι (6) αποφάσεις με ελληνικό ενδιαφέρον, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα κριτήρια. Έτσι, ο αριθμός των αποφάσεων συνεχίζει για δεύτερη χρονιά να παρουσιάζεται μειωμένος, αφού και το 2023 καταγράφηκαν μόνο έξι (6) ενώ το 2022 εκδόθηκαν οκτώ (8) αποφάσεις ελληνικού ενδιαφέροντος³. Το γενικό συμπέρασμα που συνάγεται από τη διαχρονική έρευνα της παρουσίας της Ελλάδας ενώπιον του Δικαστηρίου είναι ότι ο ετήσιος αριθμός αποφάσεων με ελληνικό ενδιαφέρον δεν μπορεί να αυξηθεί θεαματικά και σταθερά για δύο λόγους: *πρώτον*, γιατί ο αριθμός ελληνικών προδικαστικών παραπομπών παραμένει εξαιρετικά χαμηλός (βλ. παρακάτω), αποκλίνοντας σημαντικά από τους αριθμούς άλλων Κρατών-μελών και *δεύτερον*, γιατί έχει παγιωθεί η σημαντικότερη μείωση των αποφάσεων επί προσφυγών της Επιτροπής κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας για παράβαση των υποχρεώσεών της.

2. Και το 2024 παρουσιάζεται η ίδια βελτιωμένη εικόνα της χώρας μας σε ότι αφορά τις παραβιάσεις της ενωσιακής νομοθεσίας, που παρατηρείται από το 2010 και μετά. Έτσι, από τον εξαιρετικά υψηλό αριθμό των είκοσι δύο (22) αποφάσεων του Δικαστηρίου, που εκδόθηκαν το 2009, με τις οποίες αναγνωρίστηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 258 ΣΛΕΕ η παραβίαση των υποχρεώσεων εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας, καταγράφονται μόλις μια (1) καταδικαστική απόφαση κατά το έτος αναφορά, ενώ και το προηγούμενο έτος καταγράφηκαν δύο (2) αποφάσεις. Συνολικά δε την πενταετία 2020 -2024 έχουν εκδοθεί επτά (7) αποφάσεις του ΔΕΕ, με τις οποίες κάνει δεκτές προσφυγές της Επιτροπής κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας. Έτσι, η χώρα μας με μέσο όρο 1,4 παραβιάσεις ανά έτος κινείται λίγο επάνω από το μέσο όρο του αριθμού των καταδικαστικών αποφάσεων ανά Κράτος-μέλος στην Ένωση των 27, που είναι περίπου 1⁴. Οι λόγοι αυτής της βελτίωσης έχουν εκτεθεί διεξοδικά στο αντίστοιχο σημείωμά μας για το 2014⁵, οπότε παρέλκει η εκτενής επανάληψή τους. Επιγραμματικά μπορούμε να πούμε ότι αυτή, κατά τη γνώμη μας, οφείλεται: στη σημασία που φαίνεται να αποδίδει πλέον η χώρα μας στην τήρηση των υποχρεώσεών της έναντι της Ένωσης, στην προσπάθεια να αποτινάξει από πάνω της την κατηγορία του Κράτους – παραβάτη των υποχρεώσεων του και ταυτόχρονα να ενδυναμώσει τις διαπραγματευτικές δυνατότητές της εντός της ενωσιακών θεσμών και, τέλος, στη βελτίωση των ρυθμών με τους οποίους η ελληνική δημόσια διοίκηση προωθεί την ενσωμάτωση κανόνων του ενωσιακού δικαίου στην εσωτερική έννομη τάξη αλλά και των δυνατοτήτων συνεννόησης και διαπραγμάτευσης με την Επιτροπή, με σκοπό τη διευθέτηση των παραβιάσεων σε προδικαστικό στάδιο.

3. Το 2024 εντοπίζονται δύο (2) αποφάσεις του ΔΕΕ επί προδικαστικών παραπομπών κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, που προέχεται από ελληνικό δικαστήριο (Συμβούλιο της Επικρατείας), που είναι όσες εκδόθηκαν και το 2023. Επαναλαμβάνεται, δηλαδή, η εικόνα της σταθερά μικρής έως ελάχιστης συνεργασίας των ελληνικών δικαστηρίων

³³ Έξι (6) αποφάσεις ελληνικού ενδιαφέροντος είχαν καταγραφεί και το 2020, όταν, όμως, υπήρξε επιβράδυνση στις εργασίες του Δικαστηρίου λόγω της πανδημίας COVID-19.

⁴ Δικαστικές στατιστικές 2023, διαθέσιμες στο διαδικτυακό τόπο:

https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-04/en_ra_2023_cour_stats_web_bat_22042024.pdf σελ. 12

⁵ Μιχ. Χρυσομάλλη, Η Ελλάδα ενώπιον των Δικαστηρίων της ΕΕ 2012 – 2013, ηλεκτρονικό περιοδικό DIGESTA, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://digestaonline.gr/index.php/2-uncategorised/3-digesta-online-2014>

με το ΔΕΕ . Σχετικά με τη διαπίστωση αυτή είμαστε υποχρεωμένοι να επαναλάβουμε ορισμένα από τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε παρουσιάζοντας την ελληνική παρουσία στα δικαστικά όργανα της Ένωσης για την προηγούμενη πενταετία.

Πρώτον, ο εξαιρετικά μικρός αριθμός των προδικαστικών παραπομπών εκ μέρους των ελληνικών δικαστηρίων κινείται σε ρυθμούς αντίθετους με την ευρωπαϊκή τάση αύξησης του αριθμού των προδικαστικών παραπομπών. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης και αντιμετώπισης τόσο από τις Νομικές Σχολές όσο και από τα αρμόδια διοικητικά και εκπαιδευτικά όργανα της δικαιοσύνης. Κατά τη γνώμη μας δεν περιποιεί τιμή για το δικαστικό σύστημα της χώρας η 23 η θέση μεταξύ 27 Κρατών-μελών, που καταλαμβάνει η χώρα μας με βάση των αριθμό προδικαστικών παραπομπών στο διάστημα 2019 – 2023 (συνολικά 19 αιτήσεις προδικαστικής παραπομπής), παρουσιάζοντας καλύτερη επίδοση μόνο από την Κύπρο (2), τη Μάλτα (3), την Εσθονία (16) και το Λουξεμβούργο (18), που αποτελούν όλες μικρά Κράτη-μέλη. Για να μπορούμε να έχουμε και ένα στοιχείο σύγκρισης, οι 5 χώρες με τον μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων προδικαστικής παραπομπής το 2023 είναι: Γερμανία 94, Βουλγαρία 51, Πολωνία 48, Ιταλία 43, Ρουμανία 40, έναντι 6 μόνο της Ελλάδας⁶. Δεύτερον, δεν φαίνεται να οδηγούν σε αύξηση του αριθμού των προδικαστικών παραπομπών προερχομένων από τα ελληνικά δικαστήρια τα εξής γεγονότα: η αναγνώριση από το ΔΕΚ, με τη γνωστή απόφαση *Köbler*⁷, της ευθύνης των Κρατών-μελών σε αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται με αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων, όταν αυτές είναι αντίθετες με ενωσιακό δίκαιο (εξωσυμβατική ευθύνη), η σημαντική βελτίωση στις επιδόσεις του ΔΕΕ όσον αφορά το χρόνο, που απαιτείται για την έκδοση εκ μέρους του αποφάσεων επί προδικαστικών παραπομπών (κατά μέσο όρο 16 μήνες), η καθιέρωση επείγουσας διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής, που οδηγεί στην έκδοση αποφάσεως σε διάστημα 4,6 μηνών κατά μέσο όρο⁸, καθώς και η σημαντική αύξηση της δικαστικής ύλης στο πλαίσιο των πολιτικών του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (Μετανάστευση, Άσυλο, Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία στις Ποινικές Υποθέσεις, Δικαστική Συνεργασία στις Αστικές Υποθέσεις). Στα γεγονότα αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε και την πρόσφατη καταδίκη Κράτους-μέλους (Γαλλίας) κατόπιν προσφυγής της Επιτροπής για παράβαση της υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής από ανώτατο δικαστήριό του⁹ αλλά και η απόφαση της 14ης Μαρτίου 2023 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) στην υπόθεση Γεωργίου κατά Ελλάδα (αρ. προσφυγής 57378/18), η οποία θεωρήθηκε «Κόλαφος» και «μάθημα στο όνομα του ευρωπαϊκού κράτους δικαίου»¹⁰. Το ΕΔΔΑ με την απόφαση του διαπίστωσε ότι η Ελλάδα, με απόφαση του Αρείου Πάγου, παραβίασε το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα στη δίκαιη δίκη), επειδή το εν λόγω ανώτατο δικαστήριο απέρριψε την αίτησή του Ανδρέα Γεωργίου πρώην Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ για αναίρεση της καταδικαστικής απόφασης του Εφετείου Αθηνών αρνούμενο να απευθύνει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) ως προς το νόημα της κρίσιμης διάταξης του Κανονισμού

⁶ Δικαστικές στατιστικές 2023, οπ. παρ., σελ. 11

⁷ ΔΕΚ, απόφαση της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2003, υπόθεση C-224/01, *Köbler κατά Δημοκρατίας της Αυστρίας*, ECLI:EU:C:2003:513

⁸ Άρθρο 267 ΣΛΕΕ και 23α Οργανισμού ΔΕΕ

⁹ ΔΕΕ, απόφαση της 4^{ης} Οκτωβρίου 2018, υπόθεση C-416/17, Επιτροπή κατά Γαλλίας, ECLI:EU:C:2018:811

¹⁰ Βλ. *Βενιζέλος Ευαγ., Τι σημαίνει η απόφαση του ΕΔΔΑ για την υπόθεση Γεωργίου*, Εφ. Καθημερινή 14/3/2023

που διέπει την EUROSTAT και τις εθνικές στατιστικές αρχές. Το αίτημα του κατηγορουμένου να απευθυνθεί προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ απορρίφθηκε χωρίς αιτιολογία. Το ΕΔΔΑ, έτσι, επανέλαβε την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία η παράλειψη και μάλιστα η αναιτιολόγητη εθνικού δικαστηρίου Κράτους-μέλους της ΕΕ (που είναι προφανώς και κράτος μέρος της ΕΣΔΑ και του Συμβουλίου της Ευρώπης) να απευθύνει προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ, παρότι έχει σχετική υποχρέωση κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ συνιστά παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, δηλαδή του δικαιώματος στη δίκαιη δίκη.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση C-144/23, KUBERA¹¹, στην οποία το Δικαστήριο, απαντώντας σε σχετικό προδικαστικό ερώτημα του Ανώτατου Δικαστηρίου (Vrhovno sodišče) της Σλοβενίας, έκρινε ότι «εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου οφείλει να εκθέσει, στην απόφαση με την οποία απορρίπτει αίτημα υποβολής στο Δικαστήριο προδικαστικού ερωτήματος σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης, τους λόγους για τους οποίους δεν υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ήτοι είτε ότι το ερώτημα αυτό δεν είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς, είτε ότι η επίμαχη διάταξη του δικαίου της Ένωσης έχει ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, είτε ότι η ορθή ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης είναι τόσο προφανής ώστε να μην καταλείπει περιθώριο εύλογης αμφιβολίας».

4. Στο πλαίσιο αυτού του σημειώματος θα πρέπει να επισημάνουμε, ως έχουσες ιδιαίτερη σημασία, τις παρακάτω αποφάσεις του Δικαστηρίου:

(α) Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-701/21 P και C-739/21 P, αιτήσεις αναιρέσεως Μυτιληναίος ΑΕ – Όμιλος Επιχειρήσεων, αναιρεσείουσα στην υπόθεση C-701/21 P, όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι: Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ), προσφεύγουσα πρωτοδίκως, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς πρωτοδίκως, υποστηριζόμενη από την: Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παρεμβαίνουσα στη διαδικασία αναιρέσεως και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναιρεσείουσα στην υπόθεση C-739/21 P, υποστηριζόμενη από την: Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παρεμβαίνουσα στη διαδικασία αναιρέσεως, όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι: Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ), προσφεύγουσα πρωτοδίκως, Μυτιληναίος ΑΕ – Όμιλος Επιχειρήσεων

Με τις αιτήσεις αναιρέσεως, η Μυτιληναίος ΑΕ – Όμιλος Επιχειρήσεων (στο εξής: Μυτιληναίος) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησαν την αναίρεση της απόφασης του ΓΔΕΕ, ΔΕΗ κατά Επιτροπής (υποθέσεις T-639/14 RENV, T-352/15 και T-740/17), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε το έγγραφο της Επιτροπής, της 12ης Ιουνίου 2014, που ενημέρωνε την ΔΕΗ για τη θέση των καταγγελιών της στο αρχείο, σχετικά με εικαζόμενη κρατική ενίσχυση προς την Αλουμίνιον Α.Ε. με τη μορφή τιμολογίων ηλεκτρικής ενέργειας κάτω του κόστους κατόπιν διαιτητικής απόφασης, και την απόφαση της Επιτροπής, της 14ης Αυγούστου 2017, σχετικά με εικαζόμενη κρατική ενίσχυση προς την Αλουμίνιον Α.Ε. με τη μορφή τιμολογίων ηλεκτρικής ενέργειας κάτω του κόστους κατόπιν διαιτητικής απόφασης. Οι υποθέσεις ενώπιον του ΓΔΕΕ αφορούσαν τρεις συναφείς διαφορές, οι οποίες ανέκυψαν διαδοχικώς και αφορούσαν κατ' ουσία το κατά πόσον συνεπάγεται τη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης

¹¹ ΔΕΕ, απόφαση της 15^{ης} Οκτωβρίου 2024, υπόθεση C-144/23, KUBERA, *trgovanje s hrano in pijačo, d.o.o. κατά Δημοκρατίας της Σλοβενίας*, ECLI:EU:C:2024:881

το τιμολόγιο προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας το οποίο η ΔΕΗ, παραγωγός και προμηθευτής ηλεκτρικής ενέργειας ο οποίος ελέγχεται από το Ελληνικό Δημόσιο, υποχρεούται να χρεώνει δυνάμει διαιτητικής απόφασης τη Μυτιληναίος, παραγωγό αλουμινίου.

Κατόπιν συνυποσχετικού διαιτησίας που υπέγραψαν στις 16 Νοεμβρίου 2011, η Μυτιληναίος και η ΔΕΗ συμφώνησαν να αναθέσουν την επίλυση της διαφοράς τους στη μόνιμη διαιτησία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας της Ελλάδας (ΡΑΕ), σύμφωνα με το άρθρο 37 του νομού 4001/2011. Στις 31 Οκτωβρίου 2013 το διαιτητικό δικαστήριο της ΡΑΕ εξέδωσε την απόφασή του ενώ στις 18 Φεβρουαρίου 2016, το Εφετείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή ακύρωσης που είχε ασκήσει η ΔΕΗ κατά της διαιτητικής απόφασης. Στις 23 Δεκεμβρίου 2013 η ΔΕΗ υπέβαλε καταγγελία στην Επιτροπή υποστηρίζοντας ότι η διαιτητική απόφαση συνιστούσε κρατική ενίσχυση.

Με διαδοχικές αποφάσεις της το 2015 και το 2017 η Επιτροπή έκρινε ότι η διαιτητική απόφαση δεν συνεπαγόταν τη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και κατά συνέπεια έπαψε τη σχετική έρευνα της καταγγελίας, που υπέβαλε η ΔΕΗ. Στις 3 Νοεμβρίου 2017, η ΔΕΗ άσκησε προσφυγή ενώπιον του ΓΔΕΕ, με αίτημα την ακύρωση της απόφασης της Επιτροπής του 2017.

Το κρίσιμο ζήτημα που κλήθηκε να απαντήσει το ΓΔΕΕ ήταν τελικά το κατά πόσο το επίμαχο διαιτητικό δικαστήριο *«πρέπει να χαρακτηριστεί, όπως και τα τακτικά ελληνικά δικαστήρια, ως όργανο που ασκεί εξουσία εμπίπτουσα στη σφαίρα της δημόσιας εξουσίας»*. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση του το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι *«το διαιτητικό δικαστήριο, όπως έχει συσταθεί στο πλαίσιο της ΡΑΕ δυνάμει του άρθρου 37 του νόμου 4001/2011, η διαδικασία διαιτησίας που διεξάγεται ενώπιόν του και οι αποφάσεις του έχουν χαρακτηριστικά ανάλογα με εκείνα των τακτικών ελληνικών δικαστηρίων, των υποθέσεων που δικάζουν και των αποφάσεων που εκδίδουν»* και κατά συνέπεια *«με τη διαιτητική απόφαση, το διαιτητικό δικαστήριο έλαβε νομικώς δεσμευτική απόφαση για τον καθορισμό του επίμαχου τιμολογίου, η οποία, εάν δεν ανταποκρινόταν στους συνήθεις όρους της αγοράς, θα μπορούσε να παρέχει πλεονέκτημα [στη Μυτιληναίος] και, ως εκ τούτου, να αποτελεί κρατική ενίσχυση μη κοινοποιηθείσα από την Ελληνική Δημοκρατία βάσει του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ»*. Προς στήριξη της διαπίστωσης αυτής, το ΓΔΕΕ ανέλυσε πέντε κριτήρια για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι *«τα διαιτητικά δικαστήρια που έχουν συσταθεί και λειτουργούν σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου 4001/2011 αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του ελληνικού κρατικού δικαιοδοτικού συστήματος»* και, ότι το επίμαχο διαιτητικό δικαστήριο *«πρέπει να χαρακτηριστεί, όπως και τα τακτικά ελληνικά δικαστήρια, ως όργανο που ασκεί εξουσία εμπίπτουσα στη σφαίρα της δημόσιας εξουσίας»*. Τα κριτήρια στα οποία στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο ήταν, πρώτον, ότι τα διαιτητικά δικαστήρια που συνιστώνται δυνάμει του άρθρου 37 του ν. 4001/2011 επιτελούν δικαιοδοτική λειτουργία ίδια με εκείνη των τακτικών δικαστηρίων, και μάλιστα τα αντικαθιστούν, καθόσον η κίνηση της διαιτητικής διαδικασίας στερεί τα τακτικά δικαστήρια από τη δικαιοδοσία τους, δεύτερον, ότι οι διαιτητικοί δικαστές, οι οποίοι επιλέγονται βάσει καταλόγου

συντασσόμενου με απόφαση του προέδρου της ΡΑΕ, πρέπει να αποδεικνύουν την ανεξαρτησία και την αμεροληψία τους πριν από τον διορισμό τους, τρίτον, ότι οι διαδικασίες ενώπιον των διαιτητικών δικαστηρίων διέπονται, ειδικώς, από τις διατάξεις του ελληνικού ΚΠολΔ και, συμπληρωματικώς, από τον κανονισμό διαιτησίας της ΡΑΕ, τέταρτον, ότι οι αποφάσεις των διαιτητικών δικαστηρίων είναι νομικώς δεσμευτικές, έχουν ισχύ δεδικασμένου και αποτελούν εκτελεστό τίτλο σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του ελληνικού ΚΠολΔ και, πέμπτο, ότι οι αποφάσεις των διαιτητικών δικαστηρίων δύνανται να προσβληθούν ενώπιον τακτικού δικαστηρίου.

Ωστόσο το ΔΕΕ κατά την εξέταση των αιτήσεων αναιρέσεως, που άσκησαν η Μυτιληναίος και η Επιτροπή, έκρινε ότι η ανωτέρω συλλογιστική κατά την οποία το διαιτητικό δικαστήριο της ΡΑΕ έπρεπε να χαρακτηριστεί ως όργανο που ασκεί εξουσία εμπίπτουσα στη σφαίρα της δημόσιας εξουσίας και ότι, ως εκ τούτου, οι αποφάσεις του μπορούσαν να καταλογιστούν στην Ελληνική Δημοκρατία, κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ, ενέχει πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο, αφού έκρινε ότι κανένα από τα ανωτέρω κριτήρια δεν επιτρέπει τη διαφοροποίηση των διαιτητικών δικαστηρίων του άρθρου 37 του νόμου 4001/2011 από οποιοδήποτε άλλο διαιτητικό δικαστήριο που συνιστάται με σύμβαση. Ειδικότερα το ΔΕΕ τόνισε:

Πρώτον, κάθε διαιτητικό δικαστήριο που συνιστάται με σύμβαση αντικαθιστά τα τακτικά δικαστήρια, *δεύτερον*, η διαδικασία ενώπιον ενός τέτοιου δικαστηρίου διέπεται κατά κανόνα από το νόμο, ο οποίος, *τρίτον*, μπορεί να προσδώσει στις αποφάσεις του διαιτητικού δικαστηρίου δεσμευτικό χαρακτήρα, ισχύ δεδικασμένου και εκτελεστότητα και, *τέταρτον*, οι αποφάσεις αυτές μπορούν, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, να προσβληθούν ενώπιον τακτικού δικαστηρίου.

Εξάλλου, το γεγονός ότι οι διαιτητικοί δικαστές επιλέγονται βάσει καταλόγου ο οποίος συντάσσεται με απόφαση του προέδρου της ΡΑΕ και πρέπει να αποδεικνύουν την ανεξαρτησία και την αμεροληψία τους πριν από τον διορισμό τους διαφοροποιεί πράγματι το διαιτητικό δικαστήριο της ΡΑΕ από άλλα συνιστώμενα με σύμβαση διαιτητικά δικαστήρια των οποίων οι διαιτητικοί δικαστές δεν επιλέγονται κατ' ανάγκην βάσει καταλόγου, όπως αυτός που συντάσσει ο πρόεδρος της ΡΑΕ. Εντούτοις, από το γεγονός αυτό και μόνο δεν μπορεί να συναχθεί ότι το διαιτητικό αυτό δικαστήριο διαφέρει από οποιοδήποτε άλλο διαιτητικό δικαστήριο που συνιστάται με σύμβαση, δεδομένου ότι δεν αποτελεί παρά ένα αμιγώς διαδικαστικό στοιχείο το οποίο δεν επηρεάζει τη λειτουργία ή τη φύση του εν λόγω δικαστηρίου.

Ακόμη, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο παραλείποντας να εξετάσει εάν το διαιτητικό δικαστήριο της ΡΑΕ είχε, όπως συμβαίνει καταρχήν στην περίπτωση των δικαστηρίων που αποτελούν τμήμα του κρατικού δικαιοδοτικού συστήματος, υποχρεωτική δικαιοδοσία, ήτοι δικαιοδοσία που δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη βούληση των μερών. Περαιτέρω, το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η αγωγή ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης απορρίφθηκε από ελληνικό δικαστήριο (Εφετείο Αθηνών), δεν σημαίνει ότι η εν λόγω απόφαση μπορεί, για τον λόγο αυτόν και μόνο, να καταλογιστεί στο Ελληνικό Δημόσιο. Πράγματι, ο

ασκούμενος από το δικαστήριο αυτό δικαστικός έλεγχος αφορά μόνον τη νομιμότητα της διαιτητικής απόφασης, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί πράξη αποκλειστικώς καταλογιστέα στο διαιτητικό όργανο που την εξέδωσε.

Κατόπιν όλων των παραπάνω το Δικαστήριο αναίρεσε την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 22ας Σεπτεμβρίου 2021, ΔΕΗ κατά Επιτροπής (T-639/14 RENV, T-352/15 και T-740/17, EU:T:2021:604) και ανέπεμψε τις υποθέσεις στο Γενικό Δικαστήριο της ΕΕ προκειμένου να αποφανθεί εκείνο επί των προβληθέντων ενώπιόν του λόγων ακυρώσεως και επιχειρημάτων επί των οποίων δεν αποφάνθηκε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(β) Υπόθεση C-134/23, Σωματείο «Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες», Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο» κατά Υπουργού Εξωτερικών, Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου. Προδικαστική παραπομπή από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα)¹²

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορούσε την ερμηνεία του άρθρου 38 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα του άρθρου 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Τα προδικαστικά ερωτήματα προέκυψαν σε ένδικη διαφορά κατά την οποία τα προσφεύγοντα, που δραστηριοποιούνται υπέρ των προσφύγων, ζήτησαν με τις προσφυγές τους την ακύρωση δύο Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων, με τις οποίες η Δημοκρατία της Τουρκίας χαρακτηρίζεται ως «ασφαλής τρίτη χώρα» για ορισμένες κατηγορίες αιτούντων διεθνή προστασία.

Τα αιτούντα στην δίκη ενώπιον του ΣτΕ υποστήριξαν ότι οι προσβαλλόμενες Αποφάσεις θα πρέπει να ακυρωθούν για τον λόγο, μεταξύ άλλων, ότι αντίκεινται στο άρθρο 86 του νόμου 4636/2019 περί διεθνούς προστασίας και στο άρθρο 38 της Οδηγίας 2013/32. Ειδικότερα, τα αιτούντα υποστηρίζουν, αφενός, ότι η δυνατότητα επανεισδοχής στην Τουρκία των αιτούντων διεθνή προστασία τους οποίους αφορούν οι εν λόγω ΚΥΑ δεν εξασφαλίζεται «μέσω διεθνών συμφωνιών» και, αφετέρου, ότι δεν υφίσταται εύλογη προοπτική επανεισδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία στην Τουρκία αφ' ης στιγμής, από τον Μάρτιο του 2020 και την πανδημία της νόσου COVID-19, η εν λόγω τρίτη χώρα έχει «παγώσει» τις επανεισδοχές τέτοιων αιτούντων στο έδαφός της. Κατά την εκδίκαση της υπόθεσης υποστηρίχθηκαν από τα μέλη του ΣτΕ δύο διαφορετικές απόψεις σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 38 της οδηγίας 2013/32.

Κατά την πλειοψηφούσα άποψη η δυνατότητα επανεισδοχής του αιτούντος διεθνή προστασία στην οικεία τρίτη χώρα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τον χαρακτηρισμό της χώρας αυτής ως «ασφαλούς τρίτης χώρας» κατά την έννοια του άρθρου 38 της Οδηγίας. Κατά τη μειοψηφούσα γνώμη η προϋπόθεση περί εν τοις πράγμασι αποδοχής της εισδοχής ή της επανεισδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία δεν αποτελεί στοιχείο του κύρους της κανονιστικής πράξης με την οποία μια χώρα χαρακτηρίζεται ως γενικώς ασφαλής, αλλά είτε της ατομικής πράξης με την

¹² ΔΕΕ, απόφαση της 4^{ης} Οκτωβρίου 2024, υπόθεση C-134/23, Σωματείο «Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες», Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο» κατά Υπουργού Εξωτερικών, Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου, ECLI:EU:C:2024:838

οποία απορρίπτεται συγκεκριμένη αίτηση διεθνούς προστασίας ως απαράδεκτη κατ' εφαρμογή της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» είτε της εκτέλεσης μιας τέτοιας ατομικής πράξης. Υπό τις περιστάσεις αυτές, κατά την εν λόγω γνώμη, η αίτηση ακυρώσεως θα έπρεπε να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Το Δικαστήριο με την απόφαση του έκρινε ότι «*Το άρθρο 38 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι: δεν αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους με την οποία τρίτη χώρα χαρακτηρίζεται ως γενικώς ασφαλής για ορισμένες κατηγορίες αιτούντων διεθνή προστασία, ενώ, παρά τη νομική υποχρέωση την οποία υπέχει, η εν λόγω τρίτη χώρα έχει αναστείλει, γενικώς και χωρίς να προβλέπεται προοπτική αντίθετης εξέλιξης, την εισδοχή ή την επανεισδοχή των εν λόγω αιτούντων στο έδαφός της*». Η θέση αυτή του Δικαστηρίου βασίστηκε στις εξής διαπιστώσεις:

Πρώτον, ο άρθρο 38 της Οδηγίας 2013/32, που επιγράφεται «*Έννοια των ασφαλών τρίτων χωρών*» και καθορίζει τα κριτήρια που πρέπει να πληροί μια τρίτη χώρα για να κριθεί ασφαλής, δεν εξαρτά το κύρος της πράξης γενικής ισχύος με την οποία ένα Κράτος-μέλος χαρακτηρίζει μια τρίτη χώρα ως γενικώς ασφαλή από την προϋπόθεση να αποδεικνύεται ότι οι ενδιαφερόμενοι αιτούντες διεθνή προστασία τυγχάνουν πράγματι εισδοχής ή επανεισδοχής στο έδαφος της εν λόγω τρίτης χώρας.

Δεύτερον, η ανωτέρω ερμηνεία του άρθρου 38 της Οδηγίας 2013/32 δεν προσκρούει στον σκοπό της Οδηγίας σύμφωνα με τον οποίο πρέπει, προς το συμφέρον, μεταξύ άλλων, των αιτούντων διεθνή προστασία, να λαμβάνεται απόφαση επί των αιτήσεων διεθνούς προστασίας το συντομότερο δυνατό, με την επιφύλαξη της διεξαγωγής κατάλληλης και πλήρους εξέτασης. Πράγματι, από το άρθρο 38, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2013/32 προκύπτει ότι η αναστολή της εισδοχής ή της επανεισδοχής αιτούντων διεθνή προστασία στο έδαφος τρίτης χώρας, η οποία έχει χαρακτηριστεί από Κράτος-μέλος ως γενικώς ασφαλής, έχει ως συνέπεια ότι το εν λόγω Κράτος-μέλος θα οφείλει να διασφαλίσει στους ως άνω αιτούντες τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση σε διαδικασία σύμφωνα με τις βασικές αρχές και εγγυήσεις που περιγράφονται στα άρθρα 6 έως 30 της Οδηγίας 2013/32.

Τρίτον, λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω η ανωτέρω ερμηνεία του άρθρου 38 της Οδηγίας 2013/32 δεν δύναται, επίσης, να καταστήσει άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας το δικαίωμα που αναγνωρίζεται στον αιτούντα διεθνή προστασία, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 18 του Χάρτη και εξειδικεύεται με την Οδηγία 2013/32, να αποκτήσει το καθεστώς του δικαιούχου διεθνούς προστασίας, εφόσον πληρούνται οι απαιτούμενες από το δίκαιο της Ένωσης προϋποθέσεις.

ΜΔΧ - ΚΡ

Κρατικές ενισχύσεις – αίτηση αναιρέσεως

Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-701/21 P και C-739/21 P, αιτήσεις αναιρέσεως Μυτιληναίος ΑΕ – Όμιλος Επιχειρήσεων, αναιρεσείουσα στην υπόθεση C-701/21 P, όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι: Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ), προσφεύγουσα πρωτοδίκως, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθής πρωτοδίκως, υποστηριζόμενη από την: Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της

Γερμανίας, παρεμβαίνουσα στη διαδικασία αναιρέσεως και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναιρεσείουσα στην υπόθεση C-739/21 P, υποστηριζόμενη από την: Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παρεμβαίνουσα στη διαδικασία αναιρέσεως, όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι: Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ), προσφεύγουσα πρωτοδίκως, Μυτιληναίος ΑΕ – Όμιλος Επιχειρήσεων «Αίτηση αναιρέσεως – Κρατικές ενισχύσεις – Άρθρο 107 ΣΛΕΕ – Έννοια του όρου “ενίσχυση” – Πλεονέκτημα – Κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή – Διαιτητική απόφαση καθορίζουσα μειωμένα τιμολόγια ηλεκτρικής ενέργειας – Καταλογισμός διαιτητικής απόφασης στο κράτος – Κανονισμός (ΕΕ) 2015/1589 – Άρθρο 4, παράγραφος 2 – Απόφαση κρίνουσα ότι το μέτρο δεν συνιστά ενίσχυση»

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) **Αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 22ας Σεπτεμβρίου 2021, ΔΕΗ κατά Επιτροπής (T-639/14 RENV, T-352/15 και T-740/17, ΕΥ:Τ:2021:604).**
- 2) **Αναπέμπει τις υποθέσεις T-639/14 RENV, T-352/15 και T-740/17 ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να αποφανθεί εκείνο επί των προβληθέντων ενώπιόν του λόγω ακυρώσεως και επιχειρημάτων επί των οποίων δεν αποφάνθηκε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.**
- 3) **Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.**

Παράβαση κράτους μέλους

Υπόθεση C-599/22, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας «Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 258 ΣΛΕΕ – Κανονισμός (ΕΚ) 29/2009 – Απαιτήσεις για τις υπηρεσίες ζεύξεως δεδομένων στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Ουρανό – Άρθρο 3, παράγραφος 1 – Πάροχος υπηρεσιών εναέριας κυκλοφορίας ο οποίος έχει οριστεί από το οικείο κράτος μέλος – Παράλειψη του παρόχου να λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου οι μονάδες που παρέχουν υπηρεσίες εναέριας κυκλοφορίας να έχουν την ικανότητα να παρέχουν και να εκμεταλλεύονται τις υπηρεσίες ζεύξεως δεδομένων που καθορίζονται με τον ως άνω κανονισμό – Άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ – Αρχή της καλόπιστης συνεργασίας»

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) **Η Ελληνική Δημοκρατία, παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει ότι ο πάροχος υπηρεσιών εναέριας κυκλοφορίας τον οποίον έχει ορίσει συμμορφώνεται προς το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 29/2009 της Επιτροπής, της 16ης Ιανουαρίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό απαιτήσεων για τις υπηρεσίες ζεύξης δεδομένων στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Ουρανό, όπως τροποποιήθηκε με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 2015/310 της Επιτροπής, της 26ης Φεβρουαρίου 2015, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το εν λόγω άρθρο 3, παράγραφος 1, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ.**
- 2) **Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.**

Περιβάλλον

Υπόθεση C-66/23, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Σύλλογος Δίκτυο Οικολογικών Οργανώσεων Αιγαίου, Περιβαλλοντικός Σύλλογος Ρεθύμνου, Πολιτιστικός Σύλλογος Θρόνος Κλεισιδίου, ΚΧ, και λοιποί κατά Υπουργού Εσωτερικών, Υπουργού Οικονομικών, Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υπουργού Περιβάλλοντος και

Ενέργειας, Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Αίτηση του Συμβουλίου της Επικρατείας για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως,
«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Οδηγία 92/43/ΕΟΚ – Οδηγία 2009/147/ΕΚ – Διατήρηση των αγρίων πτηνών – Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας – Χαρακτηρισμός περιοχής ως ζώνης ειδικής προστασίας – Είδη αποκαλούμενα “είδη χαρακτηρισμού” – Προσωρινά οριζόντια μέτρα που εφαρμόζονται ομοιόμορφα σε όλες τις ζώνες ειδικής προστασίας – Μη κατάρτιση εξατομικευμένων σχεδίων διαχείρισης »

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, καθώς και το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, έχουν την έννοια ότι:

επιβάλλουν στα κράτη μέλη την υποχρέωση να καθορίζουν, για κάθε ζώνη ειδικής προστασίας θεωρούμενη μεμονωμένα, στόχους και μέτρα διατήρησης που να αφορούν όλα τα είδη πτηνών που αναφέρονται στο παράρτημα I της οδηγίας 2009/147 και τα αποδημητικά είδη που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα αυτό, των οποίων η έλευση είναι τακτική, καθώς και τον οικότοπό τους. Στο ανωτέρω πλαίσιο, εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν προτεραιότητες αναλόγως της σημασίας των μέτρων αυτών για την επίτευξη των στόχων διατήρησης του συνόλου των εν λόγω ειδών.

- 2) Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/147 καθώς και το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43 έχουν την έννοια ότι: η υποχρέωση διενέργειας εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων δυνάμει της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/52/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, δεν ασκεί επιρροή στο περιεχόμενο των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις διατάξεις αυτές.

Άσυλο

Υπόθεση C-134/23, Σωματείο «Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες», Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο» κατά Υπουργού Εξωτερικών, Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου. Αίτηση του Συμβουλίου της Επικρατείας για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

« Προδικαστική παραπομπή – Χορήγηση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας – Οδηγία 2013/32/ΕΕ – Άρθρο 38 – Άρθρο 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Έννοια των “ασφαλών τρίτων χωρών” – Χαρακτηρισμός της Δημοκρατίας της Τουρκίας ως “ασφαλούς τρίτης χώρας” – Επανεισδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία στην τρίτη χώρα – Άρνηση »

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 38 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι:

δεν αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους με την οποία τρίτη χώρα χαρακτηρίζεται ως γενικώς ασφαλής για ορισμένες κατηγορίες αιτούντων διεθνή προστασία, ενώ, παρά τη νομική υποχρέωση την οποία

υπέχει, η εν λόγω τρίτη χώρα έχει αναστείλει, γενικώς και χωρίς να προβλέπεται προοπτική αντίθετης εξέλιξης, την εισδοχή ή την επανεισδοχή των εν λόγω αιτούντων στο έδαφός της.

Σήμα

Υπόθεση T-303/23, Τσακίρης Ανώνυμη Εταιρία Παραγωγής και Εμπορίας Τροφίμων, με έδρα τη Θεσσαλονίκη (Ελλάδα) κατά Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕUIPO), καθού, αντίδικος ενώπιον του τμήματος προσφυγών του ΕUIPO, παρεμβαίνουσα ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου: Coca-Cola 3E Ελλάδος Ανώνυμος Βιομηχανική και Εμπορική Εταιρεία

«Σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Διαδικασία για την κήρυξη ακυρότητας – Εικονιστικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Le Petit Déjeuner TSAKIRIS FAMILY – Προγενέστερο εθνικό εικονιστικό σήμα TSAKIRIS CHIPS – Προσβολή της φήμης – Χρήση χωρίς νόμιμη αιτία – Άρθρο 8, παράγραφος 5, και άρθρο 53, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009 [νυν άρθρο 8, παράγραφος 5, και άρθρο 60, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1001] – Άρθρο 81 ΣΛΕΕ»

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.**
- 2) Η Τσακίρης Ανώνυμη Εταιρία Παραγωγής και Εμπορίας Τροφίμων φέρει τα δικαστικά έξοδά της καθώς και τα έξοδα της Coca-Cola 3E Ελλάδος Ανώνυμος Βιομηχανική και Εμπορική Εταιρεία.**
- 3) Το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕUIPO) φέρει τα δικαστικά έξοδά του.**

Ρήτρα διαιτησίας

Υπόθεση T-388/22, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, κατά Εκτελεστικού Οργανισμού του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ERCEA)

«Ρήτρα διαιτησίας – Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (2007-2013) – Σύμβαση επιχορηγήσεως – Επιλέξιμες δαπάνες – Δαπάνες προσωπικού – Έρευνα της OLAF – Βάρος αποδείξεως – Δικαίωμα ακροάσεως – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας»

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αγωγή.**
- 2) Ο Εκτελεστικός Οργανισμός του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ERCEA) φέρει τα δικαστικά έξοδά του καθώς και το ήμισυ των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.**
- 3) Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης φέρει το ήμισυ των δικαστικών εξόδων του**